

رابطه درماندگی مالی و مدیریت سود با توجه به نقش اندازه حسابرس در دوران رکود

مجید مرادی^۱

محمد رضا پورفخاران^۲

معصومه نادری^۳

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۱/۰۹/۲۵

تاریخ دریافت: ۱۴۰۱/۰۷/۱۹

چکیده

درماندگی مالی شرکت‌ها یکی از عواملی است که در صورت مواجه شدن با آن مدیریت شرکت دست به عملکردهای خاصی می‌زند و به تبع آن سود حسابداری را به عنوان یکی از بارزترین اقلام ارزیابی عملکرد، در زمان مواجه با درماندگی مالی دستکاری می‌کنند. شرکت‌هایی که با درماندگی مالی مواجه هستند برای رهایی یافتن از هزینه‌های ورشکستگی دست به مدیریت سود می‌زنند و از اقلام تعهدی بیشتری نسبت به سایر شرکت‌ها بهره می‌برند. در این پژوهش بررسی رابطه درماندگی مالی و مدیریت سود با توجه به نقش اندازه حسابرس طی دوره ۱۳۹۹-۱۳۹۵ مورد بررسی قرار گرفت. این پژوهش از لحاظ طبقه‌بندی بر حسب هدف، پژوهشی کاربردی است و از لحاظ طبقه‌بندی بر مبنای روش، پژوهش توصیفی محسوب می‌شود و از میان پژوهش‌ات توصیفی، از نوع همبستگی است. نمونه آماری پژوهش به روش حذفی سیستماتیک تعداد ۱۲۰ شرکت انتخاب شد. در این تحقیق جهت بررسی درماندگی مالی از سه شاخص سودخالص منفی، سرمایه در گردش منفی و منفی بودن همزمان سود و سرمایه در گردش استفاده شد. نتایج حاصل از آزمون فرضیه‌ها در سطح خطای پنج درصد نشان داد: بین درماندگی مالی و مدیریت سود رابطه معناداری وجود دارد. همچنین اندازه حسابرس بر رابطه بین درماندگی مالی شرکت و مدیریت سود تأثیر معناداری دارد.

واژه‌های کلیدی: درماندگی مالی، مدیریت سود، اندازه حسابرس.

۱- گروه حسابداری، دانشگاه مازندران، مازندران، ایران. گروه حسابداری موسسه آموزش عالی ناصر خسرو، ساوه، ایران. (نویسنده مسئول)

waw1511@yahoo.com

۲- گروه حسابداری، واحد قم، دانشگاه آزاد اسلامی، قم، ایران. pourfakhar@yahoo.com

۳- گروه مدیریت مالی، واحد قم، دانشگاه آزاد اسلامی، قم، ایران. naderi@yahoo.com

۱- مقدمه

مدیران شرکت‌ها در وضعیت درمادگی مالی شرکت تمایل به دادن اطلاعات و اخبار خوب به بازار سرمایه دارند تا بدین وسیله از کاهش ارزش جلوگیری نمایند. بنابراین دست‌کاری صورت‌های مالی به هدف فلسفه وجود بستریایی چون تضاد منافع و عدم تقارن اطلاعاتی میان مالکیت و مدیریت از یک طرف و بروز رسوایی‌های مالی از طرف دیگر، امکان تحریف و دستکاری اطلاعات توسط مدیریت را فراهم می‌نماید (کراسول^۱ و همکاران، ۲۰۰۲). بنابراین مدیران برای رسیدن به سود مورد نظر می‌توانند تا پایان سال صبر کنند و از اقلام تعهدی اختیاری برای مدیریت سود گزارش شده استفاده نمایند. اما این راهکار ممکن است این ریسک را در پی داشته باشد که مقدار سود در نظر گرفته شده برای دستکاری اقلام تعهدی اختیاری موجود بیشتر باشد. زیرا اختیار در مورد اقلام تعهدی از طریق اصول عمومی پذیرفته شده حسابداری محدود شده است (کمپا^۲ و همکاران، ۲۰۱۵). با این وجود ممکن است مدیران نتوانند از طریق اقلام تعهدی اختیاری در پایان سال به سود مورد نظر خویش دست پیدا کنند. بنابراین مدیران می‌توانند از طریق دستکاری فعالیت‌های واقعی (دستکاری درآمدها و دستکاری هزینه‌های تولید) در طول سال، این ریسک را کاهش دهند. اگر یک مدیر از سطح بهینه فعالیت‌های عملیاتی واقعی منحرف و درگیر دستکاری فعالیت‌های واقعی شود، ممکن است شرکت دچار پیامدهای اقتصادی در بلندمدت شود. این موضوع، به‌طور مستقیم بر عملکرد عملیاتی آینده شرکت تأثیر می‌گذارد. زیرا مدیر تمایل دارد جریان نقدی آینده را قربانی سود دوره جاری سازد (لی^۳، ۲۰۰۹). بر اساس مفاهیم نظری گزارشگری مالی، هدف اولیه صورت‌های مالی، ارائه اطلاعاتی تلخیص و طبقه‌بندی شده در خصوص وضعیت مالی، عملکرد مالی و انعطاف‌پذیری مالی واحد تجاری جهت یاری نمودن استفاده‌کنندگان صورت‌های مالی در اتخاذ تصمیم‌های اقتصادی است. استفاده‌کنندگان صورت‌های مالی در اتخاذ تصمیم‌های اقتصادی، صورت‌های مالی شامل، صورت سود و زیان را که منعکس‌کننده عملکرد واحد تجاری و در برگیرنده بازده حاصل از منابع تحت کنترل مدیریت واحد تجاری است، به کار می‌گیرند. فرآیند اندازه‌گیری سود و نتیجه آن، نقش مهمی در اداره‌ی شرکت دارد و معمولاً کاربران صورت‌های مالی، اهمیت زیادی برای آن قائل‌اند (لیو^۴ و همکاران، ۲۰۲۱).

۲- مبانی نظری

درمادگی مالی وضعیتی است که شرکت برای کسب منابع مالی کافی جهت ادامه عملیاتش ناتوان است. در این وضعیت شرکت در تولید وجه نقد کافی برای رفع نیازهایش همچون پرداخت‌ها به وام‌دهندگان توانایی کافی را ندارد. بررسی تحقیقات متعدد و مختلف صورت گرفته در حوزه پیش‌بینی درمادگی مالی نشان می‌دهد که اکثر

¹ Craswell

² Campa

³ Li

⁴ Lio

محققان ورشکستگی را به عنوان تنها معیار درماندگی در نظر گرفته و به ارائه مدل‌های متفاوت پیش‌بینی آن پرداخته‌اند. در حالی که در ادبیات مالی تأکید بر این است که شرکت‌ها سال‌ها قبل از اینکه ورشکستگی ظهور پیدا کند وارد چرخه درماندگی مالی می‌شوند و رویدادهای اقتصادی مختلفی در دوره قبل از ورشکستگی اتفاق می‌افتد (کیراکوا^۱، ۲۰۲۰). درماندگی مالی شرکت‌ها یکی از عواملی است که در صورت مواجه شدن با آن مدیریت شرکت دست به عملکردهای خاصی می‌زند و به تبع آن سود حسابداری را به عنوان یکی از بارزترین اقلام ارزیابی عملکرد، در زمان مواجه با درماندگی مالی دستکاری می‌کنند. شرکت‌های که با درماندگی مالی مواجه هستند برای رهایی یافتن از هزینه‌های ورشکستگی دست به مدیریت سود می‌زنند و از اقلام تعهدی بیشتری نسبت به سایر شرکت‌ها بهره می‌برند. همچنین با توجه به ماهیت درماندگی مالی و خطر ورشکستگی می‌توان اظهار داشت که هر قدر احتمال درماندگی مالی بیشتر باشد، شرکت‌ها با انحراف بیشتری اقدام به گزارشگری سود خود می‌کنند (کمپا^۲ و همکاران، ۲۰۱۵).

فرض بر این است که در طول یک بحران مالی، شرکت‌ها به احتمال زیاد سود خود را به دلیل مشکلات مالی دستکاری می‌کنند تا از ورشکستگی جلوگیری کنند. مطالعات بیان می‌کنند که مدیران شرکت‌های مواجه با درماندگی مالی ممکن است اطلاعات مالی خود را برای مخفی نمودن یا به تعویق انداختن وضعیت ورشکستگی دستکاری نمایند (میکو^۳، ۲۰۱۵). مدیریت سود چتری برای فعالیت‌هایی است که به سود حسابداری گزارش شده یا تفسیر آن‌ها اثر می‌گذارد و شروع آن‌ها از تصمیمات حسابداران است که تا حدی سود اقتصادی نهفته را به واسطه انتخاب رفتار حسابداری و اندازه تعهدات، در زمان تهیه، گزارش‌های مالی مشخص می‌کند و پایان آن در فعالیت‌هایی است که بر تفسیر گزارش‌های دوره‌ای اثر می‌گذارد (مرادی، ۱۳۹۵). عملکرد بنگاه‌های اقتصادی تحت تأثیر عوامل کلان اقتصادی نظیر بحران اقتصادی، رکود اقتصادی، ریاضت اقتصادی، رکود تورمی و غیره قرار می‌گیرد (مسیبی بهروز، حاجی حسنی، ۱۴۰۰). چندین مطالعه نشان داده که مدیران شرکت‌های ورشکست شده، انگیزه‌های بیشتری برای مدیریت سود دارند. به طور مثال، جهت اجتناب از نقص قراردادهای بدهی و پنهان کردن شرایط نامطلوب خود اقدام به مدیریت سود می‌کنند. در مقابل برخی پژوهشگران نشان داده‌اند که مدیران شرکت‌های ورشکسته زمانی که ارگان‌های نظارتی برون سازمانی بیشتر بوده یا زمانی که حسابرسان در گزارش‌های خود صلاحیت تداوم فعالیت شرکت را منتشر می‌کنند، انگیزه بیشتری برای کاهش سود و اعمالی محافظه‌کاری بیشتر، پیدا می‌کنند. از طرفی به جز مواردی که ناشی از تعارض بین مدیران و سهامداران است، ممکن است در سایر موارد انگیزه‌ای برای بد جلوه دادن عملکرد شرکت بوسیله مدیریت سود وجود داشته باشد (لوپز^۴، ۲۰۱۸). برخی دیگر از پژوهش‌های حسابداری نشان داده‌اند که مدیران شرکت‌ها در شرایط درماندگی مالی مایل به ارائه اطلاعات

¹ Kyriakou

² Campa

³ Miko

⁴ Lopes

و اخبار خوب به بازار سرمایه هستند تا بدین وسیله، از کاهش ارزش شرکت جلوگیری نمایند (سیالا و جاربویی^۱، ۲۰۱۹). بنابراین در صورت دستکاری صورت‌های مالی، به هدف فلسفه وجودی صورت‌های مالی خدشه وارد می‌شود. به علاوه وجود بسترهایی چون تضاد منافع و عدم تقارن اطلاعاتی بین مالکیت و مدیریت از یک طرف و بروز رسوایی‌های مالی از طرف دیگر، امکان تحریف و دستکاری اطلاعات توسط مدیریت را فراهم می‌نماید. از سوی دیگر جهانی شدن کسب و کار، لزوم استفاده از زبان حسابداری مشترک جهت اندازه‌گیری پیامدهای اقتصادی و همچنین نظارت و اجرای رویه‌های مناسب برای مدیریت مالی فعالیت‌های صورت گرفته به وسیله مدیران سازمان، زمینه مناسب پژوهشی در مورد انتخاب حسابرس برای دستیابی به هدف‌های از پیش تعیین شده را فراهم می‌سازد (کیراکو، ۲۰۲۰).

در دهه‌های اخیر بروز و گسترش بحران‌های مالی بر روی اقتصاد بسیاری از کشورها تأثیرات مستقیم و غیرمستقیم گذاشته است؛ بنابراین ضروری است که به منظور مقابله با این بحران مجموعه سیاست‌های منسجمی در تمامی کشورهایی که به طور مستقیم یا غیرمستقیم تحت تأثیر قرار گرفته‌اند، اتخاذ شود، چراکه در غیر این صورت رکود اقتصادی بر دور نمای رشد اقتصادی جهان حاکم خواهد شد. تأخیر در اجرای سیاست‌های لازم، صرفاً منجر به تشدید بحران و تسریع در انتقال آثار آن به سایر بخش‌ها خواهد شد. اگرچه این کشورها برای رهایی از بحران نیازمند اجرای تعدیلات مالی هستند، اما شدت این تعدیل بستگی به شرایط خاص اقتصادی کشورها دارد. به هر حال این ضرورت وجود دارد که عواملی را که بر روی عدم قطعیت سیاست‌های مالی و اقتصادی یک کشور و بحران‌های اقتصادی و افزایش بدهی و کاهش کیفیت سود شرکت‌ها تأثیر دارد، شناسایی شود. در نهایت نتایج در اختیار سیاستگذاران اقتصادی قرار گیرد تا از این نتایج در اتخاذ سیاست‌های مناسب بهره بگیرند. نقش سیستم‌های مالی و شفافیت مالی تخصیص منابع در طول زمان و بین سرمایه‌گذاری‌های مختلف است که این نقش را با قیمت‌گذاری یک بار بدون ریسک و بار دیگر با ریسک انجام می‌دهد. شکل صحیح سیستم تثبیت مالی به اقتصاد اجازه می‌دهد که به سطح بالایی از رشد البته در صورت ثبات سایر شرایط اقتصاد کلان دست یابد (قربانی و همکاران، ۱۴۰۱). پدیده رکود یکی از مراحل چرخه‌های اقتصادی است که طی آن شاهد کاهش محسوس خروجی فعالیت‌های اقتصادی نظیر درآمد، اشتغال و تقاضا برای کالا و خدمات و در نتیجه کاهش تولید ناخالص ملی خواهیم بود. رکود وضعیتی در اقتصاد است که در آن تقاضا برای کالا و خدمات، کاهش پیدا می‌کند. چنان چه رکود عمق پیدا کند این امر موجب خواهد شد که تعداد ورشکستگی‌ها و بیکاری افزایش یابد و شرکت‌های زیادی با مشکل رو به رو شوند (فراهانی آزاد و همکاران، ۱۴۰۱).

بسیاری از مطالعات این ادعا را بررسی می‌کنند که حسابرسان دارای استقلال محدود در برابر انتشار گزارش‌های مالی اصلاح شده آسیب‌پذیرتر هستند. این مطالعات (کراسول^۲ و همکاران، ۲۰۰۲؛ دیفوند^۳ و همکاران،

¹ Siala, S. and Jarbouii

² Craswell

³ DeFond

۲۰۰۲؛ گایگر و راما^۱ (۲۰۰۳؛ لی^۲ ۲۰۰۹) نمی‌توانند این ادعا را تأیید کنند که گزارش‌های مالی حسابرسان تحت تأثیر سطح استقلال آنها در زمانی است که شرکت‌ها با مشکلات مالی مواجه می‌شوند. به گفته دی آنجلو (۱۹۸۱)، اندازه حسابرس نشانگر کیفیت حسابرسی است، زیرا حسابرسان بزرگ، نمی‌خواهند شهرت و اعتبار خود را از دست بدهند و در نتیجه سود شرکت‌ها را به منظور نشان دادن تصویری نادرست اما بهبود یافته دستکاری کنند. علاوه بر این، او فرض می‌کند که هر چه اندازه حسابرس بزرگتر باشد، کیفیت حسابرسی بهتر است، زیرا حسابرس تخصص بالاتری دارد. بلاکدیجک^۳ و همکاران (۲۰۰۶) نیز به همین نتیجه رسیده‌اند که هر چه شرکت‌های حسابرسی بزرگتر باشند، تجربه و تخصص حسابرسان بیشتر است و روش‌های حسابرسی بهتر به کار گرفته می‌شود. شرکت‌های حسابرسی بزرگ‌تر نسبت به شرکت‌های حسابرسی کوچک‌تر، بیشتر با مشکلات مالی سروکار دارند. بنابراین، این شرکت‌های حسابرسی مهارت‌های بیشتری کسب می‌کنند. بکر^۴ و همکاران (۱۹۹۸) به این نتیجه رسیدند که هر چه شرکت‌های حسابرسی بزرگتر باشند، کیفیت حسابرسی بالاتری ارائه می‌کنند. با توجه به مطالب ذکر شده مساله اصلی تحقیق حاضر این است که آیا اندازه حسابرس بر رابطه بین درماندگی مالی و مدیریت سود تأثیر معناداری دارد؟

تحقیقگران متعددی سودمندی اطلاعات صورت‌های مالی را برای پیش‌بینی ورشکستگی و درماندگی مالی، مورد بررسی و تحقیق قرار داده‌اند. در این میان راه‌هایی را معرفی کردند که می‌توان با استفاده از آن به بهره‌گیری مناسب از فرصت‌های سرمایه‌گذاری و همچنین جلوگیری از هدر رفتن منابع کمک کرد. یکی از آن راه‌ها پیش‌بینی درماندگی مالی و ورشکستگی است. به این ترتیب که در ابتدا، با ارائه هشدارهای لازم می‌توان شرکت‌ها را نسبت به وقوع درماندگی مالی هوشیار کرد تا آن‌ها با توجه به این هشدارها دست به اقدامات مقتضی بزنند و دو اینکه، سرمایه‌گذاران فرصت‌های مطلوب سرمایه‌گذاری را از فرصت‌های نامطلوب تشخیص داده، منابع‌شان را در فرصت‌های مناسب سرمایه‌گذاری کنند. پیش‌بینی درماندگی مالی شرکت‌ها، مدت‌هاست که به عنوان یکی از موضوعات مهم در حوزه مالی مطرح است.

هزینه‌های اجتماعی و اقتصادی درماندگی مالی بسیار با اهمیت و اساسی است. بستانگاران، اعتباردهندگان، مدیران و کارمندان مهمترین گروه‌هایی هستند که به طور چشم‌گیری از درماندگی مالی شرکت‌ها تأثیر می‌پذیرند. مطالعات قبلی بیان می‌کند که مدیران شرکت‌های درمانده مالی ممکن است اطلاعات مالی خود را برای مخفی نمودن و یا به تعویق انداختن وضعیت درماندگی دستکاری نمایند. از این رو تأثیر درماندگی مالی بر مدیریت سود شرکت‌ها از اهمیت بالایی برخوردار است. با توجه به مسائل بیان شده و نبود پژوهشی در این زمینه در ایران، هدف این تحقیق درماندگی مالی و مدیریت سود با توجه به نقش اندازه حسابرس در دوران رکود می‌باشد.

¹ Geiger, M., and D. Rama

² Li

³ Blokdiijk

⁴ Becker

۳- فرضیات تحقیق

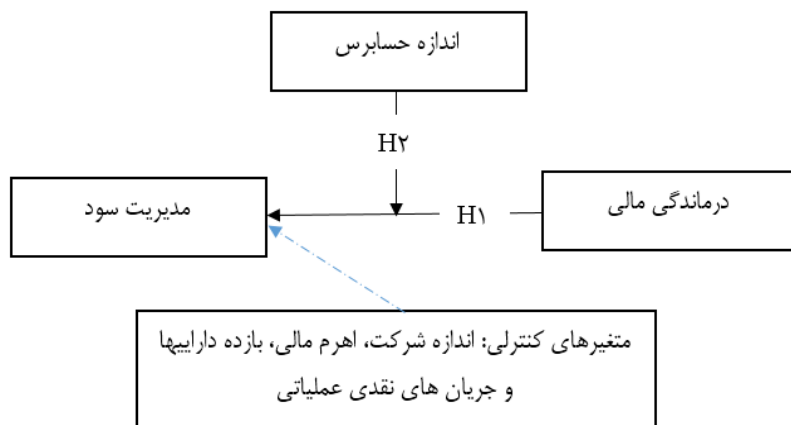
- (۱) بین درماندگی مالی و مدیریت سود رابطه معناداری وجود دارد.
- (۲) اندازه حسابرِس بر رابطه بین درماندگی مالی شرکت و مدیریت سود تأثیر معناداری دارد.

۴- تعریف واژگان تخصصی تحقیق

- **درماندگی مالی**
در ادبیات مالی تعاریف مختلفی از درماندگی مالی ارائه گردیده است. گردون (۱۹۷۱) درماندگی مالی را به عنوان کاهش قدرت سودآوری شرکت تعریف می‌کند که احتمال عدم توانایی بازپرداخت بهره و اصل بدهی را افزایش می‌دهد. ویتاکر (۱۹۹۹) درماندگی مالی را وضعیتی در نظر می‌گیرد که در آن جریان‌های نقدی شرکت از مجموع هزینه‌های بهره مربوط به بدهی بلندمدت، کمتر است (کیراکو، ۲۰۲۰).
- **مدیریت سود**
مدیریت سود را به عنوان نوعی دستکاری مصنوعی سود توسط مدیریت جهت حصول به سطح مورد انتظار سود برای بعضی تصمیمات خاص (از جمله پیش‌بینی تحلیلگران و یا برآورد روند سودهای قبلی برای پیش‌بینی سودهای آتی) تعریف می‌کند. به نظر ایشان، در واقع انگیزه اصلی مدیریت سود، مدیریت تصور سرمایه‌گذاران در مورد واحد تجاری است (ایمن، ۲۰۲۰).
- **اندازه حسابرِس**
دی آنجلو (۱۹۸۱) اندازه مؤسسه حسابرِس را به عنوان یک نماینده‌ای از کیفیت حسابرِس معرفی می‌کند. بعد از مطرح شدن نظریه اندازه مؤسسه حسابرِس توسط دی آنجلو (۱۹۸۱)، پژوهش‌های زیادی براساس این نظریه صورت گرفت. براساس مطالعات پیشین اگر حسابرِس جزء هشت، شش، پنج و چهار مؤسسه حسابرِس بزرگ باشد در رده حسابرِس بزرگ طبقه‌بندی می‌شود (کیراکو، ۲۰۲۰).

۵- مدل مفهومی تحقیق

مدل مفهومی این پژوهش برگرفته از تحقیق کیراکو (۲۰۲۰) شرح زیر می‌باشد:

شکل ۱-مدل مفهومی تحقیق
(منبع: کیراکو، ۲۰۲۰)

۶- قلمرو تحقیق

- ◀ الف: قلمرو موضوعی: قلمرو موضوعی تحقیق بررسی رابطه درماندگی مالی و مدیریت سود با توجه به نقش اندازه حسابرِس در دوران رکود می باشد.
- ◀ ب: قلمرو زمانی: قلمرو موضوعی تحقیق در برگیرنده سال های ۱۳۹۵ الی ۱۳۹۹ می باشد.
- ◀ ج: قلمرو مکانی: قلمرو مکانی تحقیق بورس اوراق بهادار تهران می باشد.

۷- پیشینه تحقیق

۷-۱- پیشینه خارجی تحقیق

لیو^۱ و همکاران (۲۰۲۱) به تحقیقی با عنوان مدیریت سود و رفتار سرمایه گذاری شرکت ها با توجه به نقش حقوق صاحبان سهام پرداختند. نتایج نشان داد شرکت هایی که سود را مدیریت می کنند، بسته به سطح بازده حقوق صاحبان سهام (ROE) می توانند بیش از حد یا کمتر سرمایه گذاری کنند. نتایج مطالعه یک رابطه معکوس بین مدیریت سود و سرمایه گذاری شرکت ها را نشان می دهد که با افزایش ROE، از منفی به مثبت تغییر می کند. همچنین نتایج نشان داد که سطح ROE بر اینکه آیا مدیران از دستکاری های واقعی و تعهدی به طور مشترک یا

¹ Liu

به عنوان جایگزین در تأثیرگذاری بر سرمایه‌گذاری شرکت‌ها استفاده می‌کنند تأثیر می‌گذارد. آیس^۱ و همکاران (۲۰۲۱) به تحقیقی با عنوان مدیریت سود تعهدی، مدیریت سود واقعی و عملکرد شرکت: تجزیه و تحلیل داده‌های پانل پرداختند. نتایج نشان داد شرکت‌ها از هر دو روش سود تعهدی و سود واقعی برای مدیریت سود استفاده می‌کنند. نتایج بیشتر نشان می‌دهد که شرکت‌ها از مفهوم کارآمد مدیریت سود برای تسهیل عملکرد مثبت شرکت استفاده می‌کنند. نتایج نشان می‌دهد که شرکت‌هایی با چشم‌انداز خرید در آینده می‌توانند از مدیریت سود برای افزایش کارایی مالی استفاده کنند.

گیراکو^۲ (۲۰۲۰) به مطالعه‌ای با عنوان مدیریت سود و درمادگی مالی با توجه به نقش اندازه حسابرس در دوران رکود پرداختند. هدف این مطالعه بررسی تأثیر درمادگی مالی بر اقلام تعهدی اختیاری، یعنی دستکاری سود و نقش حسابرسان بزرگ در طول رکود اقتصادی است. چهار کشور بزرگ منطقه یورو (آلمان، فرانسه، ایتالیا و اسپانیا) با استفاده از روش تعمیم‌یافته (GMM) مورد بررسی قرار گرفته‌اند و سال‌ها بر اساس تغییر منفی و مثبت در دوره‌های پیش از بحران و دوره‌های بحرانی تفکیک شده‌اند. یافته‌ها نشان می‌دهد که دستکاری سود در ایتالیا برای شرکت‌های غیر مالی که توسط حسابرسان بزرگ و غیر بزرگ حسابرسی شده‌اند در طول دو دوره رایج است.

ایمن^۳ (۲۰۲۰) به بررسی نقش تعدیل‌کننده کیفیت حسابرسی در رابطه بین گزارش حسابرس و مدیریت سود پرداخته است. هدف پژوهش فوق، بررسی رابطه متقابل بین گزارش تعدیل شده حسابرس و مدیریت سود با در نظر گرفتن تأثیر تعدیل‌کننده کیفیت حسابرسی است. جامعه آماری پژوهش فوق شرکت‌های تونسسی طی سال‌های ۲۰۰۶-۲۰۱۳ است. نتایج نشان داد که بین گزارش حسابرس و مدیریت سود رابطه معنادار وجود دارد. همچنین، کیفیت حسابرسی رابطه بین گزارش حسابرس و مدیریت سود را تعدیل نموده است.

سیالا و جاربویی^۴ (۲۰۱۹) به بررسی کیفیت حسابرسی و مدیریت سود پرداخته است. هدف پژوهش فوق، اثر تعدیل‌کننده کیفیت حسابرسی بر رابطه بین فعالیت سهامداران و مدیریت سود است. جامعه آماری تحقیق فوق شامل شرکت‌های فرانسوی ذکر شده در شاخص بورس سهام فرانسه طی بازه زمانی ۲۰۰۸ تا ۲۰۱۲ است. نتایج نشان داد که کیفیت حسابرسی بین فعالیت سهامداران و مدیریت سود نقش تعدیل‌کننده‌ای را بازی می‌کند به گونه‌ای که در حضور حسابرسی‌های خارجی با کیفیت بالا کمک زیادی به کاهش رابطه می‌کند.

لوپز^۵ (۲۰۱۸) به بررسی کیفیت حسابرسی و مدیریت سود پرداخته است. هدف پژوهش فوق، بررسی رابطه بین کیفیت حسابرسی، مدیریت سود و دستکاری سود است. جامعه آماری تحقیق فوق شامل شرکت‌های پرتغالی

¹ Ayisi

² Kyriakou

³ Imen

⁴ Siala, S. and Jarboui

⁵ Lopes

ذکر شده در شاخص بورس سهام لیسبون طی بازه زمانی ۲۰۱۳ تا ۲۰۱۵ است. نتایج نشان داد که بین کیفیت حسابرِس و مدیریت سود رابطه معکوس وجود دارد. همچنین، بین کیفیت حسابرِس و دستکاری سود رابطه معکوس وجود دارد.

الزوبی^۱ (۲۰۱۸) به بررسی تأثیر کیفیت حسابرِس و تأمین مالی از طریق بدهی بر مدیریت سود پرداخته است. هدف پژوهش فوق، بررسی تأثیر کیفیت حسابرِس و تأمین مالی از طریق بدهی بر مدیریت سود در شرکت‌های اردنی طی دوره ۲۰۰۶ تا ۲۰۱۲ پرداخته است. نتایج نشان داده است که کیفیت حسابرِس (تصدی، اندازه، تخصص و استقلال حسابرِس) و تأمین مالی بدهی با توجه به گزارشگری مالی بر مدیریت سود تأثیر منفی داشته است.

۲-۷- پیشینه داخلی تحقیق

مرفوع و حسن زاده دیوا (۱۴۰۰) به بررسی مدیریت سود؛ رفتارهای فرصت‌طلبانه، مکانیزم نظارتی و درماندگی مالی پرداختند. یافته‌ها حاکی از وجود رابطه مثبت و معنی‌دار بین مدیریت سود و درماندگی مالی می‌باشد. همچنین بین نسبت بدهی (که متغیری برای اندازه‌گیری مکانیزم‌های نظارتی است) و مدیریت سود رابطه منفی و معنادار وجود دارد. از طرف دیگر بین هر دو پروکسی رفتارهای فرصت‌طلبانه (جریان نقد آزاد و نسبت سود آوری) و مدیریت سود رابطه معنادار یافت شد. نتایج این تحقیق می‌تواند به قانون‌گذاران در تدوین قوانین سخت‌گیرانه‌ای که به گسترش اعتماد عمومی نسبت به قابلیت اتکای گزارشگری مالی می‌انجامد، کمک نماید.

نوبخت و نوبخت (۱۴۰۰) به تحقیقی با عنوان نقش تعدیل‌گر استقرار کمیته حسابرِس و تخصص حسابرِس در نوبخت بر ارتباط بین جریان نقد آزاد و مدیریت سود واقعی پرداختند. یافته‌ها حاکی از ارتباط بین جریان نقد آزاد و مدیریت سود واقعی از طریق هزینه‌های تولید غیرعادی و جریان نقد عملیاتی غیرعادی است، اما بین جریان نقد آزاد و مدیریت سود واقعی از طریق هزینه‌های اختیاری غیرعادی ارتباط معناداری مشاهده نگردید. بنابراین، متغیرهای تعدیل‌گر با دو معیار هزینه‌های تولید غیرعادی و جریان نقد عملیاتی غیرعادی آزمون شدند و مشخص گردید استقرار کمیته حسابرِس و تخصص حسابرِس در صنعت، ارتباط بین جریان نقد آزاد و مدیریت سود واقعی را تضعیف می‌کند.

حبیب‌زاده و جویایی (۱۳۹۹) به بررسی چگونگی اثرگذاری درماندگی مالی بر مدیریت سود پرداختند و همچنین در این مطالعه نقش تعدیل‌گری کنترل داخلی بر رابطه فوق را مورد بررسی قرار دادند. نمونه آماری تحقیق شرکت‌های پذیرفته در بورس اوراق بهادار تهران طی سال‌های ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۷ با نمونه مشتمل بر ۱۴۱ شرکت است. برای بررسی فرضیه از رگرسیون خطی چند متغیره و داده‌های ترکیبی با استفاده از مدل حداقل مربعات تعمیم‌یافته استفاده شده است. با توجه به نتایج آزمون فرضیه تحقیق نتایج نشان داد که درماندگی مالی بر مدیریت سود تأثیر معناداری دارد و همچنین در دیگر نتایج تحقیق مشاهده شد که کنترل داخلی رابطه بین درماندگی مالی و مدیریت سود را تعدیل می‌کند.

¹ Alzoubi

۸- روش تحقیق

این پژوهش از لحاظ طبقه‌بندی بر حسب هدف، پژوهشی کاربردی بوده و از نظر طبقه‌بندی بر مبنای روش، تحقیق توصیفی محسوب شده و از میان پژوهش‌های توصیفی، از نوع همبستگی است.

جدول ۱- نحوه انتخاب و استخراج نمونه

تعداد شرکتها	توضیح
۵۲۲	کلیه شرکت‌های موجود در بورس
(۱۲۴)	شرکت‌های سرمایه‌گذاری، بانک‌ها و بیمه
(۱۸۶)	شرکت‌هایی که بیش از ۳ ماه وقفه معاملاتی دارند
(۵۸)	شرکت‌هایی که بعد از سال ۹۵ در بورس پذیرفته شده‌اند
(۳۴)	پایان سال مالی آن‌ها اسفندماه نیست
۱۲۰	نمونه غربالگری شده

منبع: یافته‌های پژوهشگر

۸-۱- نحوه اندازه‌گیری متغیرها

مدل آماری این پژوهش برگرفته از تحقیق کیراکو (۲۰۲۰) شرح زیر می‌باشد:

آزمون فرضیه اول:

$$DA_{i,t} = \alpha_0 + \alpha_1 TEN_{i,t} + \alpha_2 D1_{i,t} + \alpha_3 D2_{i,t} + \alpha_4 D3_{i,t} + \alpha_5 OCF_{i,t} + \alpha_6 SIZE_{i,t} + \alpha_7 LEV_{i,t} + \alpha_8 ROA_{i,t} + \epsilon$$

آزمون فرضیه دوم:

$$DA_{i,t} = \alpha_0 + \alpha_1 TEN_{i,t} + \alpha_2 D1_{i,t} + \alpha_3 D2_{i,t} + \alpha_4 D3_{i,t} + \alpha_5 (TEN_i * D1_{i,t}) + \alpha_6 (TEN_i * D2_{i,t}) + \alpha_7 (TEN_i * D3_{i,t}) + \alpha_8 OCF_{i,t} + \alpha_9 SIZE_{i,t} + \alpha_{10} LEV_{i,t} + \alpha_{11} ROA_{i,t} + \epsilon$$

DA: مدیریت سود

TEN: اندازه حسابرس

D1: زیان

D2: سرمایه در گردش منفی

D3: آسیب مالی (زیان و سرمایه در گردش منفی)

OCFi: جریان‌های نقدی عملیاتی

SIZEi: اندازه شرکت

LEVi: اهرم مالی

ROAi: بازده دارایی‌ها

جدول ۲- شیوه اندازه‌گیری متغیرها

نحوه اندازه‌گیری	معیار اندازه‌گیری	نام متغیر	نوع متغیر
<p>بر اساس مدل تعدیل شده جونز (۱۹۹۵) به صورت زیر می‌باشد:</p> $TACC_{it} = b_0 + b_1 PPE_{it} + b_2 \Delta SALE_{it} + b_3 ROA_{it} + \varepsilon_{it}$ <p>TACC_{it} کل اقلام تعهدی شرکت i در سال t می‌باشد؛ که از طریق تفاوت بین جریان‌های نقد حاصل از عملیات و سودخالص بعد از مالیات، تقسیم بر جمع دارایی‌های ابتدای دوره شرکت است. PPE ناخالص اموال، ماشین‌آلات و تجهیزات شرکت است که از طریق اموال، ماشین‌آلات و تجهیزات ناخالص در ابتدای دوره تقسیم بر جمع دارایی‌های ابتدای دوره به دست می‌آید.</p> <p>SALE: فروش خالص در دوره جاری تقسیم بر جمع دارایی‌های ابتدای دوره، ROA: بازده دارایی‌ها دوره جاری: سود قبل از مالیات تقسیم بر کل دارایی‌ها_{it}: مجموع چهار قلم سمت راست مدل بیانگر اقلام تعهدی غیراختیاری می‌باشد. با توجه به این که اقلام تعهدی شامل بخش اختیاری و بخش غیراختیاری است، بنابراین ε_{it} بخش اختیاری اقلام تعهدی است و به عنوان نماینده مدیریت سود است که در این پژوهش با DA نشان داده شده است.</p>	DA	مدیریت سود	وابسته
یک متغیر ساختگی است که در صورت منفی بودن سود خالص سال جاری، مقدار ۱ و در غیر این صورت صفر است	D1	درماندگی مالی	مستقل
یک متغیر ساختگی است که اگر در سال جاری سرمایه در گردش منفی باشد، مقدار ۱ و در غیر این صورت صفر است.	D2		
یک متغیر ساختگی است که اگر همزمان در سال جاری سود خالص و سرمایه در گردش منفی باشد، مقدار ۱ و در غیر این صورت صفر است.	D3		
یک متغیر ساختگی است که اگر شرکت توسط سازمان حسابرسی رسیدگی شده باشد، مقدار ۱ و در غیر این صورت صفر است	TEN	اندازه حسابرس	تعدیلگر
لگاریتم طبیعی کل دارایی‌ها	Size	اندازه شرکت	کنترلی
کل بدهی‌های شرکت/ کل دارایی‌ها	LEV	اهرم مالی	
سودخالص تقسیم بر کل دارایی‌ها	ROA	بازده دارایی‌ها	
جریان‌های نقدی حاصل از عملیات تقسیم بر کل دارایی‌ها	OCF	جریان‌های نقدی عملیاتی	

منبع: یافته‌های پژوهشگر

۲-۸- قلمرو مکانی و زمانی پژوهش

قلمرو مکانی پژوهش، کلیه شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران و قلمرو زمانی پژوهش نیز یک دوره زمانی ۵ ساله از سال ۱۳۹۵ الی ۱۳۹۹ می‌باشد.

۳-۸- روش جمع‌آوری اطلاعات

جهت گردآوری اطلاعات در خصوص تبیین ادبیات پژوهش، از روش کتابخانه‌ای و مطالعات اسنادی استفاده گردیده و برای دستیابی به اطلاعات مورد نظر برای پردازش فرضیات پژوهش، از اطلاعات موجود در نرم‌افزار ره‌آورد نوین و بررسی صورت‌های مالی شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران با مراجعه به سایت رسمی بورس اوراق بهادار تهران استفاده شده است.

۴-۸- ابزار جمع‌آوری اطلاعات

ابزار گردآوری اطلاعات در این پژوهش بانک‌های اطلاعاتی، اطلاعات استخراج شده از بورس اوراق بهادار تهران پایان‌نامه‌ها، مقالات داخلی و خارجی و منابع اینترنتی معتبر می‌باشد.

۹- روش‌های تجزیه و تحلیل اطلاعات

داده‌های جمع‌آوری شده با استفاده از نرم‌افزار Excel محاسبه و با نرم‌افزار Eviews8 مورد تجزیه و تحلیل قرار می‌گیرند و برای آزمون فرضیات با استفاده از آزمون‌های لوین، لی و چو، آزمون چاو (آماره F لیمر)، آزمون هاسمن و رگرسیون به ترتیب برای بررسی ایستایی متغیرها، خودهمبستگی، تعیین روش بکارگیری داده‌های ترکیبی (تشخیص همگن یا ناهمگن بود) و نوع اثرگذاری متغیرها پرداخته می‌شود.

جدول ۳- توزیع فراوانی متغیرهای پژوهش

شاخص متغیر	میانگین	میانه	بیشترین	کمترین	انحراف معیار	ضریب چولگی	ضریب کشیدگی
مدیریت سود	-۰/۲۷۵۰۲	-۰/۱۰۵۰۰۰	۱/۶۰۰۰۰۰	-۴/۷۸۰۰۰	۱/۰۳۹۶۱۵	-۱/۴۱۲۳۵	۶/۱۰۵۲۲۳
درماندگی مالی (سود خالص منفی)	۰/۱۴۵۰۰۰	۰/۰۰۰۰۰۰	۱/۰۰۰۰۰۰	۰/۰۰۰۰۰۰	۰/۳۵۲۳۹۵	۲/۰۱۶۴۶۸	۵/۰۶۶۱۴۲
درماندگی مالی (سرمایه در گردش منفی)	۰/۲۴۸۳۳۳	۰/۰۰۰۰۰۰	۱/۰۰۰۰۰۰	۰/۰۰۰۰۰۰	۰/۴۳۲۴۰۷	۱/۱۶۴۹۹۹	۲/۳۵۷۲۲۳
درماندگی مالی (منفی بودن همزمان سود خالص و سرمایه در گردش)	۱/۱۶۶۷۲۰	۰/۰۰۰۰۰۰	۱/۰۰۰۰۰۰	۰/۰۰۰۰۰۰	۰/۳۵۸۹۹۷	۱/۹۴۲۲۱۲	۴/۷۷۲۱۸۹
دوره تصدی حسابرِس	۰/۴۰۱۶۶۷	۰/۰۰۰۰۰۰	۱/۰۰۰۰۰۰	۰/۰۰۰۰۰۰	۰/۴۹۰۶۴۴	۰/۴۰۱۱۶۸	۱/۱۶۰۹۳۶

شاخص متغیر	میانگین	میانه	بیشترین	کمترین	انحراف معیار	ضریب چولگی	ضریب کشیدگی
اندازه شرکت	۱۴/۸۷۵۳۸	۱۴/۶۸۰۰۰	۱۹/۳۹۰۰۰	۱۱/۳۶۰۰۰	۱/۴۴۴۵۳۴	۰/۵۵۴۷۷۱	۳/۶۵۳۲۸۸
اهرم مالی	۰/۵۵۲۳۰۰	۰/۵۶۰۰۰۰	۰/۸۸۰۰۰۰	۰/۰۸۰۰۰۰	۰/۱۹۴۴۶۴	-۰/۳۴۰۷۳	۲/۳۳۰۴۵۴
بازده دارایی‌ها	۰/۱۴۱۵۰۰	۰/۱۱۰۰۰۰	۰/۶۵۰۰۰۰	-۰/۰۸	۰/۱۳۵۷۹۲	۱/۲۸۶۵۲۶	۴/۷۳۹۷۴۴
جریان‌های نقدی عملیاتی	۰/۱۴۸۳۶۷	۰/۰۸۰۰۰۰	۰/۴۴۰۰۰۰	۰/۰۰۰۰۰۰	۰/۱۵۵۰۳۷	۰/۷۹۷۴۷۸	۲/۰۹۶۴۷۵

منبع: یافته‌های پژوهشگر

با توجه به جدول ۳؛ در مورد میانگین متغیرها در بین ۶۰۰ مشاهده اندازه شرکت با میانگین ۱۴/۸۷ دارای بیشترین میانگین و مدیریت سود با میانگین ۰/۲۷- دارای کمترین میانگین می‌باشد. با توجه به ضریب چولگی متغیرها، مشخص می‌شود که توزیع متغیرهای پژوهش به جز مدیریت سود و اهرم مالی از چولگی به سمت راست (چولگی مثبت) برخوردار است؛ این بدان معناست که توزیع جامعه، متقارن با کشیدگی به سمت مقادیر بالاتر بوده است. کشیدگی نشان‌دهنده ارتفاع یک توزیع است. به عبارت دیگر کشیدگی معیاری از بلندی منحنی در نقطه ماکزیمم است و مقدار کشیدگی برای توزیع نرمال برابر ۳ می‌باشد. کشیدگی مثبت یعنی قله توزیع مورد نظر از توزیع نرمال بالاتر و کشیدگی منفی نشانه پایین‌تر بودن قله از توزیع نرمال است. که در این تحقیق کشیدگی کلیه متغیرهای پژوهش مثبت می‌باشد.

جدول ۴- آزمون‌های اعتبارسنجی رگرسیون

هم خطی عامل تورم VIF	نرمال بودن داده‌ها		آزمون متغیر
	سطح معناداری	Jarque-Bera	
۱/۰۴۳	۰/۰۶۸۵۰۰	۴/۴۰۵۳۲۴	مدیریت سود
۱/۰۲۱	۰/۰۰۰۰۰۰	۵۱۳/۳۳۷۸	درماندگی مالی (سود خالص منفی)
۱/۰۵۷	۰/۰۰۰۰۰۰	۱۴۶/۰۵۱۳	درماندگی مالی (سرمایه در گردش منفی)
۱/۰۳۲	۰/۰۰۰۰۰۰	۴۵۵/۷۳۵۲	درماندگی مالی (منفی بودن همزمان سود خالص و سرمایه در گردش)
۱/۰۲۸	۰/۰۰۰۰۰۰	۱۰۰/۶۴۷۵	اندازه حسابداری
۱/۰۰۴	۰/۰۰۰۰۰۰	۴۱/۴۴۶۷۵	اندازه شرکت
۱/۰۲۸	۰/۰۰۰۰۱۱	۲۲/۸۱۷۲۱	اهرم مالی
۱/۰۵۱	۰/۰۰۰۰۰۰	۲۴۱/۱۸۲۶	بازده دارایی‌ها
۰/۰۲۴	۰/۰۰۰۰۰۰	۸۴/۰۰۵۵۹۸	جریان‌های نقدی عملیاتی
آزمون تشخیص ناهمسانی وایت			
F	۱/۳۲۶	Prob	0.425
R	۵/۴۱۵	Prob	0.364

منبع: یافته‌های پژوهشگر

ماتریس همبستگی متغیرهای پژوهش

در جدول ۵ میزان همبستگی بین متغیرهای پژوهش نمایش داده شده است. میزان ضریب همبستگی بین درماندگی مالی (سود خالص منفی)، درماندگی مالی (سرمایه در گردش منفی) و درماندگی مالی (منفی بودن همزمان سود خالص و سرمایه در گردش) با مدیریت سود به ترتیب ۰/۱۷، ۰/۱۱ و ۰/۱۵ گردیده که این همبستگی در سطح خطای ۰/۰۵ معنی دار می باشد. همچنین در خصوص متغیرهای کنترلی میزان ضریب همبستگی اندازه حسابرس با مدیریت سود ۰/۱۸- گردیده که این همبستگی در سطح خطای ۰/۰۵ معنی دار می باشد.

جدول ۵- ماتریس همبستگی متغیرهای پژوهش

جریان های نقدی عملیاتی	بازده دارایی ها	اهرم مالی	اندازه شرکت	اندازه حسابرس	درماندگی مالی (منفی بودن همزمان سود خالص و سرمایه در گردش)	درماندگی مالی (سرمایه در گردش منفی)	درماندگی مالی (سود خالص منفی)	مدیریت سود					
								۱/۰۰۰	ضریب همبستگی	مدیریت سود			
								-----	آماره t				
								-----	احتمال				
								۱/۰۰۰	۰/۱۷۷۱۷۸	ضریب همبستگی	درماندگی مالی (سود خالص منفی)		
								-----	۳/۸۹۲۹۶۱	آماره t			
								-----	۰/۰۰۸۸	احتمال			
								۱/۰۰۰	۰/۱۶۸۶۶۷	۰/۱۱۶۴۱۶	ضریب همبستگی	درماندگی مالی (سرمایه در گردش منفی)	
								-----	۴/۱۸۴۵۵۲	۳/۸۶۶۳۱۹	آماره t		
								-----	۰/۰۰۰۰	۰/۰۰۴۳	احتمال		
								۱/۰۰۰	۰/۱۹۷۹۰۱	۰/۳۶۶۹۲۴	۰/۱۵۰۵۳۱	ضریب همبستگی	درماندگی مالی (منفی)
								-----	۴/۹۳۷۱۱۸	۹/۶۴۵۵۴۵	۳/۲۳۷۲۵۸	آماره t	

جریان‌های نقدی عملیاتی	بازده دارایی‌ها	اهرم مالی	اندازه شرکت	اندازه حسابرِس	درماندگی مالی (منفی) بودن همزمان سود خالص و سرمایه در گردش)	درماندگی مالی (سرمایه در گردش) (منفی)	درماندگی مالی (سود خالص) (منفی)	مدیریت سود		
					-----	۰/۰۰۰۰	۰/۰۰۰۰	۰/۰۱۶۵	احتمال	بودن همزمان سود خالص و سرمایه در گردش)
				۱/۰۰۰	۰/۰۳۲۶۸۳	۰/۰۷۹۸۸۲	۰/۱۲۶۰۵۳	۰/۱۸۷۴۷۵	ضریب همبستگی	اندازه حسابرِس
				-----	۰/۷۹۹۶۶۵	۱/۹۵۹۷۱۲	۳/۱۰۷۲۹۷	۴/۶۶۷۲۸۵	آماره t	
				-----	۰/۴۲۴۲	۰/۰۵۰۵	۰/۰۰۲۰	۰/۰۰۰۰	احتمال	
			۱/۰۰۰	-۰/۲۴۳۵۹۷	۰/۱۳۳۸۲۵	۰/۰۵۷۸۰۵	-۰/۰۷۶۳۷۶	۰/۰۵۷۹۸۰	ضریب همبستگی	اندازه شرکت
			-----	-۶/۱۴۱۹۵۰	۳/۳۰۲۲۵۶	۱/۴۱۵۹۳۸	-۱/۸۷۳۱۶۴	۱/۴۲۰۲۳۹	آماره t	
			-----	۰/۰۰۰۰	۰/۰۰۱۰	۰/۰۱۵۷۳	۰/۰۰۶۱۵	۰/۰۱۵۶۱	احتمال	
		۱/۰۰۰	-۰/۰۰۴۶۶۴	۰/۱۳۱۸۵۴	۰/۱۰۰۹۳۲	۰/۴۴۲۴۸۷	۰/۲۱۸۵۲۱	۰/۰۳۹۱۱۳	ضریب همبستگی	اهرم مالی
		-----	-۰/۱۱۴۰۴۷	۳/۲۵۲۷۵۱	۲/۴۸۰۸۶۴	۱۲/۰۶۶۱۱	۵/۴۷۶۰۶۷	۰/۹۵۷۲۰۵	آماره t	
		-----	۰/۹۰۹۲	۰/۰۰۱۲	۰/۰۱۳۴	۰/۰۰۰۰	۰/۰۰۰۰	۰/۳۳۸۹	احتمال	
	۱/۰۰۰	-۰/۵۵۱۴۴۹	۰/۳۹۰۸۷۶	-۰/۱۷۱۶۷۹	۰/۰۴۱۵۵۷	-۰/۲۹۸۹۱۹	-۰/۲۲۷۱۳۵	-۰/۰۶۶۵۰۴	ضریب همبستگی	بازده دارایی‌ها
	-----	-۱۶/۱۶۵۱۹	۱۰/۳۸۴۶۸	-۴/۲۶۱۵۲۲	۱/۰۱۷۱۲۴	-۷/۶۶۰۰۰۸	-۵/۷۰۳۴۳۵	-۱/۶۲۹۸۹۸	آماره t	
	-----	۰/۰۰۰۰	۰/۰۰۰۰	۰/۰۰۰۰	۰/۰۳۰۹۵	۰/۰۰۰۰	۰/۰۰۰۰	۰/۰۱۰۳۶	احتمال	
۱/۰۰۰	-۰/۱۷۳۵۳۹	۰/۰۴۲۹۸۴	-۰/۳۸۳۲۵۴	-۰/۰۲۴۵۰۱	۰/۰۲۳۳۵۵	-۰/۰۱۷۰۹۹	۰/۰۶۴۲۳۴	۰/۰۱۷۷۹۹	ضریب همبستگی	جریان‌های نقدی عملیاتی
-----	-۴/۳۰۹۱۰۹	۱/۰۵۲۰۹۸	-۱۰/۱۴۶۹۱	-۰/۵۹۹۳۲۱	۰/۵۷۱۲۸۱	-۰/۴۱۸۲۰۱	۱/۵۷۴۰۲۳	۰/۴۳۵۳۱۷	آماره t	
-----	۰/۰۰۰۰	۰/۲۹۳۲	۰/۰۰۰۰	۰/۵۴۹۲	۰/۵۶۸۰	۰/۶۷۶۰	۰/۱۱۶۰	۰/۶۶۳۵	احتمال	

منبع: یافته‌های پژوهشگر

نتایج برآورد مدل تحقیق با استفاده از روش حداقل مربعات معمولی

جدول ۶- نتایج برآورد مدل اول

متغیر	نماد	ضرایب	انحراف معیار	آماره t	سطح معناداری
اندازه حسابرس	TEN	-۰/258887	۰/080173	-۳/229109	۰/0013
درماندگی مالی (سود خالص منفی)	D1	۰/170832	۰/06043	۲/826940	۰/0001
درماندگی مالی (سرمایه در گردش منفی)	D2	۰/110639	۰/030795	۳/592758	۰/0000
درماندگی مالی (منفی بودن همزمان سود خالص و سرمایه در گردش)	D3	۰/108197	۰/039665	۲/727770	۰/0002
جریان‌های نقدی عملیاتی	Ocf	-۰/108546	۰/261342	-۰/415342	۰/6781
اندازه شرکت	SIZE	-۲/062303	۰/158107	-۱۳/04368	۰/0000
اهرم مالی	LEV	۰/186808	۰/600624	۰/311024	۰/7559
بازده دارایی‌ها	ROA	-۱/159791	۰/622463	-۱/863230	۰/0631
مقدار ثابت	C	۳۰/51490	۲/331802	۱۳/08640	۰/0000
آماره دوربین واتسن	Durbin-Watson stat			۲/۰۴۷۲۸۹	
ضریب تعیین	R-squared			۰/552759	
ضریب تعیین تعدیل شده	Adjusted R-squared			۰/432421	
آماره F فیشر (سطح معنی داری)			۴/593385	(۰/۰۰۰)	

منبع: یافته‌های پژوهشگر

با توجه به مقادیر بدست آمده در جدول بالا، چون میزان دوربین واتسون ۲/۰۴ می‌باشد، در نتیجه عدم همبستگی بین خطاها پذیرفته می‌شود. همچنین با توجه به ضریب تعیین مدل برازش شده می‌توان ادعا نمود، ۵۵ درصد از تغییرات در متغیر وابسته مدل، توسط متغیرهای مستقل توضیح داده می‌شود. همچنین مقدار آماره F مدل رگرسیونی برابر با ۴/۵۹۳۳۸۵ در سطح معناداری صفر می‌باشد که نشان می‌دهد معناداری کل مدل برازش شده تأیید می‌گردد.

نتایج حاصل از فرضیه اول تحقیق

فرضیه: بین درماندگی مالی و مدیریت سود رابطه معناداری وجود دارد.
با توجه به نتایج حاصل از جدول ۶ و سطح معنی داری محاسبه شده می‌توان بیان داشت:

سطح معنی‌داری متغیر درماندگی مالی (سود خالص منفی) کوچکتر از سطح خطاست ($\text{prob} < 0/05$)، بنابراین در سطح اطمینان ۹۵ درصد ضریب و آماره t مربوط به این متغیر نشان‌دهنده این است که بین درماندگی مالی (سود خالص منفی) و مدیریت سود در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران رابطه معنی‌داری وجود دارد. در خصوص ضریب که برابر $0/17$ گردید می‌توان بیان داشت بر اساس نوع متغیر در سال‌هایی که درماندگی مالی (سود خالص منفی) وجود داشته است؛ مدیریت سود شرکت $0/17$ واحد افزایش می‌یابد. از نظر علائم پارامترهای برآوردی، علامت متغیر مثبت می‌باشد، لذا افزایش (کاهش) درماندگی مالی (سود خالص منفی) سبب افزایش (کاهش) مدیریت سود در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران می‌گردد.

سطح معنی‌داری متغیر درماندگی مالی (سرمایه در گردش منفی) کوچکتر از سطح خطاست ($\text{prob} < 0/05$)، بنابراین در سطح اطمینان ۹۵ درصد ضریب و آماره t مربوط به این متغیر نشان‌دهنده این است که بین درماندگی مالی (سرمایه در گردش منفی) و مدیریت سود در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران رابطه معنی‌داری وجود دارد. در خصوص ضریب که برابر $0/11$ گردید می‌توان بیان داشت بر اساس نوع متغیر در سال‌هایی که درماندگی مالی (سرمایه در گردش منفی) وجود داشته است؛ مدیریت سود شرکت $0/11$ واحد افزایش می‌یابد. از نظر علائم پارامترهای برآوردی، علامت متغیر مثبت می‌باشد، لذا افزایش (کاهش) درماندگی مالی (سرمایه در گردش منفی) سبب افزایش (کاهش) مدیریت سود در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران می‌گردد.

سطح معنی‌داری متغیر درماندگی مالی (منفی بودن همزمان سود خالص و سرمایه در گردش) کوچکتر از سطح خطاست ($\text{prob} < 0/05$)، بنابراین در سطح اطمینان ۹۵ درصد ضریب و آماره t مربوط به این متغیر نشان‌دهنده این است که بین درماندگی مالی (منفی بودن همزمان سود خالص و سرمایه در گردش) و مدیریت سود در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران رابطه معنی‌داری وجود دارد. در خصوص ضریب که برابر $0/10$ گردید می‌توان بیان داشت بر اساس نوع متغیر در سال‌هایی که درماندگی مالی (منفی بودن همزمان سود خالص و سرمایه در گردش) وجود داشته است؛ مدیریت سود شرکت $0/10$ واحد افزایش می‌یابد. از نظر علائم پارامترهای برآوردی، علامت متغیر مثبت می‌باشد، لذا افزایش (کاهش) درماندگی مالی (منفی بودن همزمان سود خالص و سرمایه در گردش) سبب افزایش (کاهش) مدیریت سود در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران می‌گردد.

سایر نتایج نشان داد:

سطح معنی‌داری متغیر اندازه حسابرِس کوچکتر از سطح خطاست ($\text{prob} < 0/05$)، بنابراین در سطح اطمینان ۹۵ درصد ضریب و آماره t مربوط به این متغیر نشان‌دهنده این است که بین اندازه حسابرِس و مدیریت سود در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران رابطه معنی‌داری وجود دارد. در خصوص ضریب که برابر $0/25$ گردید

می‌توان بیان داشت بر اساس نوع متغیر در سال‌هایی که دوره تصدی حسابرِس حداقل ۳ سال و بیشتر بوده است؛ مدیریت سود شرکت ۰/۲۵ واحد کاهش می‌یابد. از نظر علایم پارامترهای برآوردی، علامت متغیر منفی می‌باشد، لذا افزایش (کاهش) اندازه حسابرِس مدیریت سود در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران کاهش (افزایش) می‌یابد.

سطح معنی‌داری متغیر اندازه شرکت کوچکتر از سطح خطاست ($\text{prob} < 0/05$)، بنابراین در سطح اطمینان ۹۵ درصد ضریب و آماره t مربوط به این متغیر نشان‌دهنده این است که بین اندازه شرکت و مدیریت سود رابطه معناداری دارد. از نظر علایم پارامترهای برآوردی، علامت متغیر منفی می‌باشد، لذا با افزایش (کاهش) یک واحد در اندازه شرکت‌های مورد مطالعه، مدیریت سود ۲/۰۶ واحد کاهش (افزایش) می‌یابد.

سطح معنی‌داری متغیرهای جریان‌های نقدی عملیاتی، اهرم مالی و بازده دارایی‌ها بزرگتر از سطح خطاست ($\text{prob} > 0/05$)، بنابراین در سطح اطمینان ۹۵ درصد ضریب و آماره t مربوط به این متغیرها نشان‌دهنده این است که بین جریان‌های نقدی عملیاتی، اهرم مالی و بازده دارایی‌ها با مدیریت سود رابطه معناداری وجود ندارد.

جدول ۷- نتایج برآورد مدل دوم تحقیق

متغیر	نماد	ضرایب	انحراف معیار	آماره t	سطح معناداری
دوره تصدی حسابرِس	TEN	-۰/280951	۰/096683	-۲/905890	۰/0038
درماندگی مالی (سود خالص منفی)	D1	۰/180306	۰/077226	۲/335482	۰/0004
درماندگی مالی (سرمایه در گردش منفی)	D2	۰/112103	۰/043943	۲/551100	۰/0005
درماندگی مالی (منفی بودن همزمان سود خالص و سرمایه در گردش)	D3	۰/116374	۰/030465	۳/819924	۰/0000
اندا × درماندگی مالی (سود خالص منفی)	TEN*D1	-۰/159657	۰/059849	-۲/667661	۰/0001
دوره تصدی حسابرِس × درماندگی مالی (سرمایه در گردش منفی)	TEN*D2	-۰/135761	۰/023358	-۵/812184	۰/0000
دوره تصدی حسابرِس × درماندگی مالی (منفی بودن همزمان سود خالص و سرمایه در گردش)	TEN*D3	-۰/178233	۰/040965	-۴/350860	۰/0000
جریان‌های نقدی عملیاتی	0cf	-۰/095045	۰/262464	-۰/362125	۰/7174

متغیر	نماد	ضرایب	انحراف معیار	آماره t	سطح معناداری
اندازه شرکت	SIZE	-۲/055638	۰/158961	-۱۲/93175	۰/0000
اهرم مالی	LEV	۰/199509	۰/603982	۰/330323	۰/7413
بازده دارایی‌ها	ROA	-۱/170485	۰/627984	-۱/863877	۰/0630
مقدار ثابت	C	۳۰/42221	۲/341277	۱۲/99385	۰/0000
آماره دوربین واتسن	Durbin-Watson stat	۲/۰۵۸۲۰۰			
ضریب تعیین	R-squared	۰/553499			
ضریب تعیین تعدیل شده	Adjusted R-squared	۰/429735			
آماره F فیشر (سطح معنی‌داری)		۴/472223 (۰/۰۰۰)			

منبع: یافته‌های پژوهشگر

با توجه به مقادیر بدست آمده در جدول بالا، چون میزان دوربین واتسون $2/05$ می‌باشد، در نتیجه عدم همبستگی بین خطاها پذیرفته می‌شود. همچنین با توجه به ضریب تعیین مدل برازش شده می‌توان ادعا نمود، 55 درصد از تغییرات در متغیر وابسته مدل، توسط متغیرهای مستقل توضیح داده می‌شود. همچنین مقدار آماره F مدل رگرسیونی برابر با $4/472223$ در سطح معناداری صفر می‌باشد که نشان می‌دهد معناداری کل مدل برازش شده تأیید می‌گردد.

نتایج حاصل از فرضیه دوم تحقیق

فرضیه: اندازه حسابرِس بر رابطه بین درماندگی مالی شرکت و مدیریت سود تأثیر معناداری دارد.

با توجه به نتایج حاصل از جدول ۷ و سطح معنی‌داری محاسبه شده می‌توان بیان داشت:

سطح معنی‌داری متغیر (اندازه حسابرِس $\times$ درماندگی مالی (سود خالص منفی)) از سطح خطاست ($0/05 < prob$)، بنابراین در سطح اطمینان 95 درصد ضریب و آماره t مربوط به این متغیر نشان‌دهنده این است که اندازه حسابرِس بر رابطه بین درماندگی مالی (سود خالص منفی) شرکت و مدیریت سود تأثیر معناداری دارد. از نظر علائم پارامترهای برآوردی، علامت متغیر منفی می‌باشد، لذا افزایش (کاهش) اندازه حسابرِس سبب تضعیف (تقویت) رابطه بین درماندگی مالی (سود خالص منفی) شرکت و مدیریت سود در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران می‌گردد.

سطح معنی‌داری متغیر (اندازه حسابرِس $\times$ درماندگی مالی (سرمایه در گردش منفی)) از سطح خطاست ($0/05 < prob$)، بنابراین در سطح اطمینان 95 درصد ضریب و آماره t مربوط به این متغیر نشان‌دهنده این است که اندازه حسابرِس بر رابطه بین درماندگی مالی (سرمایه در گردش منفی) شرکت و مدیریت سود تأثیر معناداری

دارد. از نظر علایم پارامترهای برآوردی، علامت متغیر منفی می‌باشد، لذا افزایش (کاهش) دوره تصدی حسابرس سبب تضعیف (تقویت) رابطه بین درماندگی مالی (سرمایه در گردش منفی) شرکت و مدیریت سود در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران می‌گردد.

سطح معنی‌داری متغیر (اندازه حسابرس $\times$ درماندگی مالی (منفی بودن همزمان سود خالص و سرمایه در گردش)) از سطح خطاست ($0.05 < \text{prob}$)، بنابراین در سطح اطمینان ۹۵ درصد ضریب و آماره t مربوط به این متغیر نشان‌دهنده این است که اندازه حسابرس بر رابطه بین درماندگی مالی (منفی بودن همزمان سود خالص و سرمایه در گردش) شرکت و مدیریت سود تأثیر معناداری دارد. از نظر علایم پارامترهای برآوردی، علامت متغیر منفی می‌باشد، لذا افزایش (کاهش) اندازه حسابرس سبب تضعیف (تقویت) رابطه بین درماندگی مالی (منفی بودن همزمان سود خالص و سرمایه در گردش) شرکت و مدیریت سود در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران می‌گردد.

سایر نتایج نشان داد:

سطح معنی‌داری متغیر اندازه شرکت کوچکتر از سطح خطاست ($0.05 < \text{prob}$)، بنابراین در سطح اطمینان ۹۵ درصد ضریب و آماره t مربوط به این متغیر نشان‌دهنده این است که بین اندازه شرکت و مدیریت سود رابطه معناداری دارد. از نظر علایم پارامترهای برآوردی، علامت متغیر منفی می‌باشد، لذا با افزایش (کاهش) یک واحد در اندازه شرکت‌های مورد مطالعه، مدیریت سود $2/05$ واحد کاهش (افزایش) می‌یابد. سطح معنی‌داری متغیرهای جریان‌های نقدی عملیاتی، اهرم مالی و بازده دارایی‌ها بزرگتر از سطح خطاست ($0.05 > \text{prob}$)، بنابراین در سطح اطمینان ۹۵ درصد ضریب و آماره t مربوط به این متغیرها نشان‌دهنده این است که بین جریان‌های نقدی عملیاتی، اهرم مالی و بازده دارایی‌ها با مدیریت سود رابطه معناداری وجود ندارد.

۱۰- بحث و نتیجه‌گیری

در فرضیه اول ادعا گردید که بین درماندگی مالی و مدیریت سود رابطه معناداری وجود دارد. در تبیین نتایج این فرضیه می‌توان بیان داشت: ورشکستگی شرکت‌ها یکی از عواملی است که در صورت مواجه شدن با آن مدیریت شرکت دست به عملکردهای خاصی می‌زند و به تبع آن سود حسابداری را به عنوان یکی از بارزترین اقلام ارزیابی عملکرد، در زمان مواجه با درماندگی مالی دستکاری می‌کنند. شرکت‌های که با درماندگی مالی مواجه هستند برای رهایی یافتن از هزینه‌های ورشکستگی دست به مدیریت سود می‌زنند و از اقلام تعهدی بیشتری نسبت به سایر شرکت‌ها بهره می‌برند. همچنین با توجه به ماهیت درماندگی مالی و خطر ورشکستگی می‌توان اظهار داشت که هر قدر احتمال درماندگی مالی بیشتر باشد، شرکت‌ها با انحراف بیش‌تری اقدام به گزارشگری سود خود می‌کنند (کمپا^۱ و همکاران، ۲۰۱۵). فرض بر این است که در طول یک بحران مالی، شرکت‌ها به احتمال زیاد سود خود را

^۱ Campa

به دلیل مشکلات مالی دستکاری می‌کنند تا از ورشکستگی جلوگیری کنند. مطالعات بیان می‌کنند که مدیران شرکت‌های مواجه با درماندگی مالی ممکن است اطلاعات مالی خود را برای مخفی نمودن یا به تعویق انداختن وضعیت ورشکستگی دستکاری نمایند (میکو^۱، ۲۰۱۵). چندین مطالعه نشان داده که مدیران شرکت‌های ورشکست شده، انگیزه‌های بیشتری برای مدیریت سود دارند. به طور مثال، جهت اجتناب از نقص قراردادهای بدهی و پنهان کردن شرایط نامطلوب خود اقدام به مدیریت سود می‌کنند. در مقابل برخی پژوهشگران نشان داده‌اند که مدیران شرکت‌های ورشکسته زمانی که ارگان‌های نظارتی برون سازمانی بیشتر بوده یا زمانی که حسابرسان در گزارش‌های خود صلاحیت تداوم فعالیت شرکت را منتشر می‌کنند، انگیزه بیشتری برای کاهش سود و اعمالی محافظه‌کاری بیشتر، پیدا می‌کنند. از طرفی به جز مواردی که ناشی از تعارض بین مدیران و سهامداران است، ممکن است در سایر موارد انگیزه‌ای برای بد جلوه دادن عملکرد شرکت بوسیله مدیریت سود وجود داشته باشد (لوپز^۲، ۲۰۱۸). برخی دیگر از پژوهش‌های حسابداری نشان داده‌اند که مدیران شرکت‌ها در شرایط درماندگی مالی مایل به ارائه اطلاعات و اخبار خوب به بازار سرمایه هستند تا بدین وسیله، از کاهش ارزش شرکت جلوگیری نمایند (سیالا و جاربویی^۳، ۲۰۱۹).

نتیجه حاصل از فرضیه تحقیق با مطالعات کیراکو^۴ (۲۰۲۰)، کمپا^۵ و همکاران (۲۰۱۵) مرفوع و حسن زاده دیوا (۱۴۰۰) همسو و سازگار می‌باشد.

در فرضیه دوم ادعا گردید که اندازه حسابرس بر رابطه بین درماندگی مالی شرکت و مدیریت سود تأثیر معناداری دارد. در تبیین نتایج این فرضیه می‌توان بیان داشت: پیش‌بینی درماندگی مالی با ارائه هشدارهای لازم توسط حسابرس می‌تواند شرکت‌ها را نسبت به وقوع درماندگی مالی و ورشکستگی هوشیار نماید تا آنها با توجه به این هشدارها، به اقدام‌های مناسب دست بزنند. از نقطه نظر اقتصادی، درماندگی مالی را می‌توان به زیان‌ده بودن شرکت تعبیر کرد که در این حالت شرکت دچار عدم موفقیت شده است (برگ بید و همکاران، ۱۴۰۰) سرمایه‌گذاران تمایل دارند در شرکت‌هایی سرمایه‌گذاری کنند که با شرکت‌های حسابرسی بزرگ‌تر حسابرسی شوند، این شرکت‌ها به طور مشهودی منجر به کیفیت بالاتر حسابرسی دارند، زیرا تجربه و تخصص بیشتری دارند. حسابرسانی که در صنعت موردنظر تخصص دارند به دلیل داشتن توانایی بیشتر در شناسایی و برخورد با مشکلات ویژه آن صنعت می‌توانند حسابرسی را باکیفیت بالاتری انجام دهند. به علاوه، هر قدر مؤسسه حسابرسی تجربه بیشتری در صنعت خاصی کسب نماید، به دلیل ایجاد شهرت مثبت، علاقه بیشتری به ارائه خدمات حسابرسی باکیفیت برتر پیدا می‌کند (علی اکبری، وقفی، ۱۴۰۱). گل^۶ و همکاران (۲۰۰۶) اظهار می‌دارند که حسابرسان بزرگ‌تر، که به خوبی شناخته شده

¹ Miko

² Lopes

³ Siala, S. and Jarboui

⁴ Kyriakou

⁵ Campa

⁶ Gul

و به عنوان معتبر شناخته می‌شوند، ممکن است تشویق‌های قوی‌تری برای مخالفت با دستکاری سود توسط مشتریان-شرکت‌های خود داشته باشند. سایر محققان دوره تصدی حسابرس کوتاه‌مدت و بلندمدت را در رابطه با کیفیت حسابرسی بررسی می‌کنند. نتیجه حاصل از فرضیه تحقیق با مطالعات کیراکو (۲۰۲۰) همسو و سازگار می‌باشد.

براساس نتایج حاصل از فرضیه اول تحقیق پیشنهاد می‌شود:

طبق نتایج فرضیه اول می‌توان بیان داشت که بین درماندگی مالی و مدیریت سود رابطه مثبت و معناداری وجود دارد. لذا با توجه به نتایج پژوهش که درماندگی مالی بر میزان وقوع دستکاری درآمدها اثر دارد، می‌توان گفت که سرمایه‌گذاران زمانی که تصمیم به سرمایه‌گذاری در شرکت‌ها می‌نمایند، ابتدا اقدام به بررسی شرکت از نظر مدیریت سود و وضعیت توانایی مالی بنمایند.

همچنین به بورس اوراق بهادار پیشنهاد می‌شود با نظارت بر اقلام تعهدی شرکت‌ها سبب تشویق مدیران برای عدم مدیریت اقلام تعهدی گردند.

براساس نتایج حاصل از دومین فرضیه تحقیق پیشنهاد می‌شود:

نتایج دومین فرضیه تحقیق نشان داد اندازه حسابرس بر رابطه بین درماندگی مالی شرکت و مدیریت سود تأثیر معکوس و معناداری دارد. لذا به بورس اوراق بهادار پیشنهاد می‌شود با اتخاذ تدابیری زمان چرخش اجباری حسابرسان را در شرکت‌ها کنترل نموده و با افزایش مدت تصدی حسابرسان موجبات افزایش کیفیت حسابرسی شرکت‌ها و در نتیجه منافع بلندمدت سهامداران را فراهم سازند.

همچنین با توجه به نتایج این پژوهش، به هیئت مدیره شرکت‌ها پیشنهاد می‌شود به منظور افزایش کیفیت حسابرسی و کاهش مدیریت سود توسط مدیران، از مؤسسات حسابرسی بزرگتر استفاده کنند.

فهرست منابع

- ۱) برگ بید، احمد، علی جعفری و سید حسن صالح نژاد، (۱۴۰۰)، "ارائه الگوی ترکیبی سه بعدی (مالی، اقتصادی، پایداری)، در پیش‌بینی درماندگی مالی شرکت‌ها"، فصلنامه پژوهش‌های حسابداری مالی و حسابرسی، دوره ۱۳، شماره ۵۱، صص ۱۰۵-۱۳۱.
- ۲) حبیب‌زاده، علی و رباب جویایی، (۱۳۹۹)، "درماندگی مالی، کنترل داخلی و مدیریت سود"، فصلنامه چشم‌انداز حسابداری و مدیریت دوره ۳، شماره ۲۹.
- ۳) علی اکبری، علی، سیدحسام وقفی، (۱۴۰۱)، "تحلیل سطح فناوری اطلاعات بر میزان احتمال خطر اقامه دعوا علیه حسابرس با تأکید بر نقش کیفیت حسابرسی و تخصص حسابرس"، فصلنامه قضاوت و تصمیم‌گیری در حسابداری و حسابرسی، دوره ۱، شماره ۱، صص ۹۱-۱۱۱.

- ۴) فراهانی آزاد، فرزانه، منصوره علیقلی و سینا نعمتی زاده، (۱۴۰۱)، "ارائه مدل بازاریابی در شرایط رکود"، فصلنامه اقتصاد مالی، دوره ۱۶، شماره ۱، صص ۷۱-۹۲.
- ۵) قربانی، بهزاد، فرزانه پور طاهر اقدم و فریدون رهنمای رودپشتی، (۱۴۰۱)، "تأثیر محافظه کاری حسابرس و وجود عدم قطعیت سیاست‌های اقتصادی بر کیفیت سود"، فصلنامه قضاوت و تصمیم‌گیری در حسابداری و حسابرسی، دوره ۱، شماره ۲، صص ۱-۲۵.
- ۶) مرادی، مجید، (۱۳۹۵)، "نقش مدیریت سود و هموارسازی سود در رفتار سیاسی مدیران"، فصلنامه مطالعات حسابداری و حسابرسی، دوره ۵، شماره ۱۹، صص ۸۰-۹۵.
- ۷) مرفوع، محمد و سیدمصطفی حسن زاده دیوا، (۱۴۰۰)، "مدیریت سود؛ رفتارهای فرصت‌طلبانه، مکانیزم نظارتی و درماندگی مالی"، پژوهش‌های حسابداری مالی و حسابرسی، (۱۲(۴۸)، صص ۴۳-۷۰.
- ۸) مسیبی، بهروز، علی حاجی و فرزانه حسینی، (۱۴۰۰)، "پیاپی‌سازی نظام یارانه مستقیم و شاخص‌های سودآوری در چارچوب نظریه اقتصاد سیاسی"، فصلنامه پژوهش‌های حسابداری مالی و حسابرسی، دوره ۱۳، شماره ۵۱، صص ۲۱۵-۲۴۰.
- ۹) نوبخت، مریم و یونس نوبخت، (۱۴۰۰)، "نقش تعدیل‌گر استقرار کمیته حسابرسی و تخصص حسابرس در صنعت بر ارتباط بین جریان نقد آزاد و مدیریت سود واقعی"، مجله دانش حسابداری، (۱۱)۱۲، صص ۱۱۱-۱۳۱.
- 10) Alzoubi Ebraheem Saleem Salem Alzoubi. (2018), "Audit Quality, Debt Financing, and Earnings Management from Jordan", *Journal of International Accounting, Auditing and Taxation*, , PP. 1-16.
- 11) Ayisi, Abraham & Wenfang, Zhang & Adu-Gyamfi, Joseph & Sampene, Agyemang & Charles, Ofori. (2021), "Accrual Earnings Management, Real Earnings Management and Firm Performance: a Panel Data Analysis", *Epra International Journal of Economics, Business and Management Studies.*, PP. 37-47. 10.36713/epra7078.
- 12) Becker, C. L., M. L. Defond, J. Jiambalvo, and K. R. Subramanyam. (1998), "The Effect of Aaudit Quality on Earnings Management.", *Contemporary Accounting Research* 15 (1), PP. 1-24.
- 13) Blokdiijk, H., F. Driehenhuizen, D. A. Simunic, and M. Stein. (2006), "An Analysis of Cross-sectional differences in Big and Non-Big Public Accounting Firms' Audit Programs", *Auditing: A Journal of Practice and Theory* 25 (1), PP. 27-48.
- 14) Campa.D, and Maria-del-Mar Camacho-Mi nano. (2015), 'The Impact of SME's Prebankruptcy Financial Distress on Earnings Management Tools', *International Review of Financial Analysis*, 42, PP. 222-234.
- 15) Craswell, A., J. D. Stokes, and J. Laughton. (2002), "Auditor Independence and Fee Dependence.", *Journal of Accounting and Economics* 33 (2), PP. 253-275.
- 16) DeAngelo, L. E. (1981), "Auditor Size and Audit Quality", *Journal of Accounting and Economics* 3 (3), PP. 183-199.
- 17) Imen Fakhfakh. (2020), "The Moderating Role of Audit Quality on the Relationship between Auditor Reporting and Earnings Management: Empirical Evidence from Tunisia," *Journal of Business*.
- 18) Kyriakou, Maria. (2020), "Earnings Manipulation and Financial Distress in the Eurozone and the Role of Auditor Size during the Current Recession.", *Journal of East-West Business*. 26. 1-16.

- 10.1080/10669868.2020.1848963.
- 19) Li, C. (2009), "Does Client Importance Affect Auditor Independence at the Office Level?", *Contemporary Accounting Research* 26 (1), PP. 201–230
  - 20) Liu, Shengqiang & Lin, Shu & Sun, Zhaoyu & Yuan, Lihua. (2021), "Earnings Management and Frms' Investment Behavior: The Threshold Effect of ROE", *Emerging Markets Review*. 47. 100797. 10.1016/j.ememar.2021.100797.
  - 21) Lopes, A.P. (2018), "Audit Quality and Earnings Management: Evidence from Portugal," *Athens Journal of Business and Economics*, 4, PP. 179-192.
  - 22) Miko Usman. (2015), "Impact of Audit Committee and Audit Quality on Preventing Earnings Management in the Pre- and Post- Nigerian Corporate Governance Code 2011", *Social and Behavioral Sciences*, 172, PP. 651-657.
  - 23) Siala, S. and Jarboui, A. (2019), "The Moderating Effect of Audit Quality on the Relation between Shareholder Activism and Earnings Management: Evidence from France," *Contemporary Economics*, PP. 63-78.

The Relationship between Financial Distress and Earnings Management Regarding the Role of Auditor Size during Recession

Majid Moradi ¹
MohammadReza Pourfakharan ²
Masoume Naderi ³

Received: 11 / October / 2022

Accepted: 16 / December / 2022

Abstract

The financial helplessness of companies is one of the factors that, when faced with it, the management of the company takes certain actions and accordingly manipulates the accounting profit as one of the most obvious performance evaluation items when faced with financial helplessness. do The companies that are facing financial helplessness to get rid of the bankruptcy costs start profit management and use more accrual items than other companies. In this research, the relationship between financial helplessness and profit management was investigated according to the role of the auditor during the period of 2015-2019. In terms of classification according to the purpose, this research is an applied research, and in terms of classification based on the method, it is considered a descriptive research, and among the descriptive researches, it is of the correlational type. The statistical sample of the research was selected by the systematic elimination method of 120 companies. In this research, three indicators of negative net profit, negative working capital, and simultaneous negativity of profit and working capital were used to investigate financial helplessness. The results of the hypothesis test at the five percent error level showed that there is a significant relationship between financial helplessness and profit management. Also, the size of the auditor has a significant effect on the relationship between the company's financial helplessness and profit management.

keywords: Financial Distress, Earnings Management, Auditor Size.

---

¹ Department of Accounting, Mazandaran University, Mazandaran, Iran. Corresponding Author. waw1511@yahoo.com

² Department of Accounting, Qom Branch, Islamic Azad University, Qom, Iran. pourfakhar@yahoo.com

³ Department of Finance Management, Qom Branch, Islamic Azad University, Qom, Iran. naderi@yahoo.com

